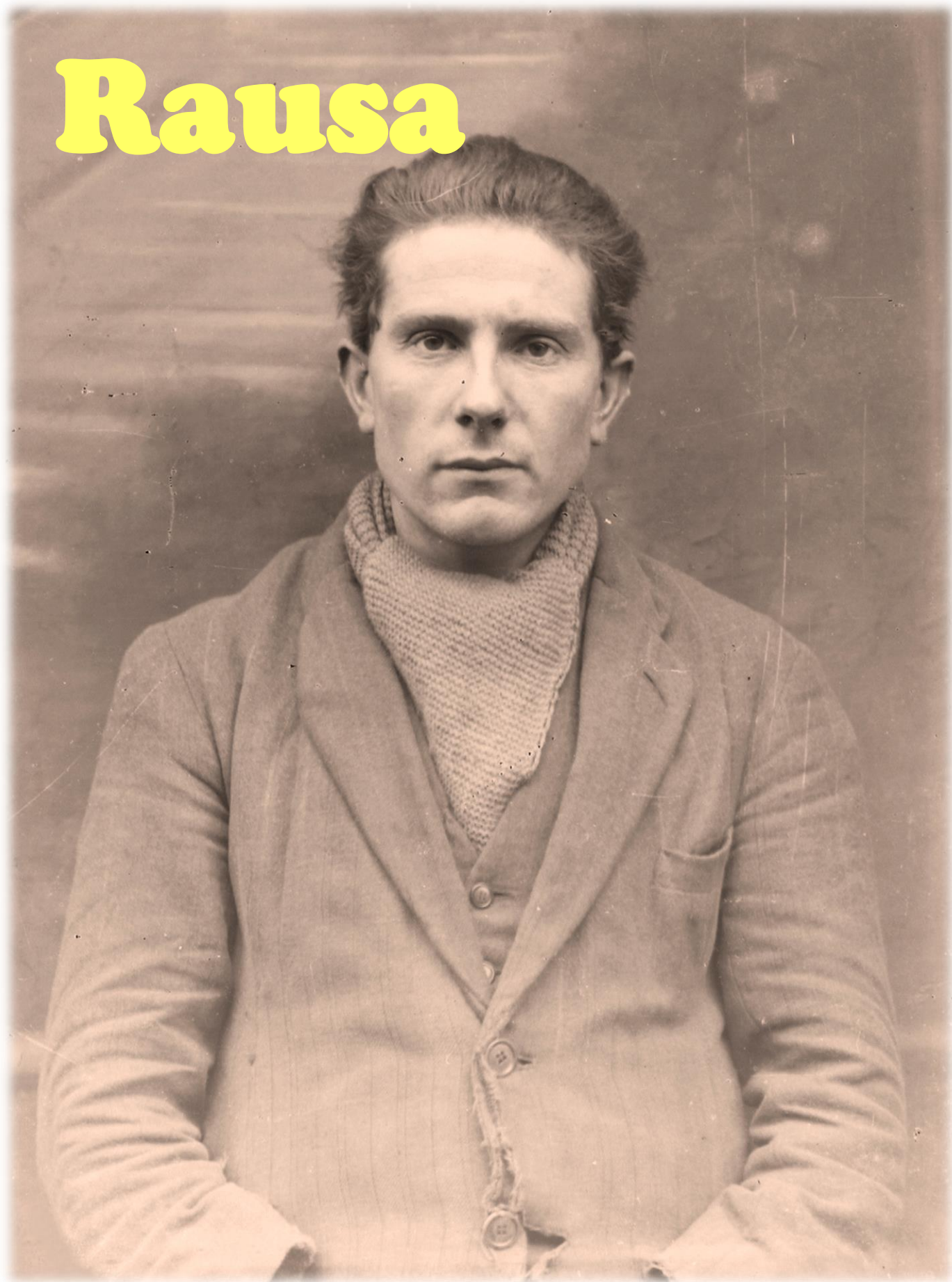

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 8 maal per jaar. Vijfde jaargang nr. 2, Roosdaal, maart 2017**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit num-
mer: FVR, Marc Muylaert,
Raymond Evenepoel, Bart
Caulier, Anne Van As-
broeck, Karen Van Schuer-
beeck, Jan De Mont

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, maart, april, juni, augustus, september, november en december in digitale versie en op aanvraag in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil, kan zich in december 2017 abonneren voor de volgende jaargang. **In de loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 054 32 33 64

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	de werkmens
Blz. 4	terugblik
Blz. 4	Rausa in actie
Blz. 7	het rode hart van Rufin
Blz. 11	over Stinneke en Miel
Blz. 15	een Pamelse minister?
Blz. 16	(niet meer zo) vers van de pers
Blz. 18	klap van hier
Blz. 20	uitsmijter

Op de voorpagina: je mag Victor Evenepoel (° 1895 Strijtem, †1964 Pamel) gerust de eerste journalistieke fotograaf van onze streek noemen. Hij maakte een indrukwekkende reeks foto's van gebeurtenissen en mensen. Zijn portretten zijn bijzonder artistiek en soms zelfs psychologisch gelaagd. Een voorbeeld hiervan is dit portret dat Victor maakte van een duidelijk niet zo welstellende dorpsgenoot uit ver vervlogen tijden.

(bewerking Jan De Mont)

In tijden van woelig politiek gezwalp, probeert iedereen zich vast te klampen aan een reddingsboei, om ploeterend en spartelend naar een veilige oever te drijven. Alleen blijken die reddingsboeien niet altijd betrouwbaar en is de kust waar men aanspoelt niet meteen het paradijseiland waar Jommeke en Annemieke de salsa dansen met de chimpansees. Echt uitzonderlijk is deze situatie uiteraard niet. De hele geschiedenis is een ellenlange litanie van crisissen. Altijd opnieuw zoeken mensen houvast bij een religieus of politiek systeem dat in zich de belofte draagt van een nieuwe en betere wereld. Tot vandaag moeten we met spijt vaststellen dat die ideale samenleving nog niet meteen in zicht is.

Misschien is het geen slecht idee om regelmatig eens achterom te kijken en na te gaan wat er waar en wanneer precies is misgelopen. En daar dan lessen uit trekken...

Is het dat niet wat wij met onze erfgoedvereniging ook doen? Terugblikken op de manier waarop onze ouders en grootouders antwoorden zochten voor turbulenties in hun bestaan, oplossingen kozen voor essentiële vragen, om ten slotte de handen uit de mouwen te steken en evoluties op gang proberen te trekken, ook in de beslotenheid van een dorpse gemeenschap. Dat dit op verschillende manieren werd aangepakt ligt voor de hand en dat niet elke poging succesvol was is vanzelfsprekend.

Toch zullen we in dit Rausanummer kennis maken met verdienstelijk werk van eenvoudige mensen die zich een leven lang hebben ingespannen om hun ideaal te volgen of om gewoon het vege lijf te redden en een menswaardig bestaan na te streven voor hun gezin. Wij willen daarbij de focus richten op de eenvoudige vrouw, de simpele man, kortom, 'de werkmens'.

De Roosdaalse dorpen waren niet bepaald voortrekkers voor de socialistische beweging, zoals dat bijvoorbeeld wel het geval was in Liedekerke. Het feit dat onze dorpen een zeer sterk agrarisch karakter hadden waar de invloed van de katholieke kerk alomtegenwoordig was, bepaalde voor een groot deel het wantrouwen tegenover de veel wereldser benadering van de nieuwe sociale stroming. Toch was er ook binnen de Christelijke zuil een sterke sociale stroming waarin streekgenoten als priester Daens en Jozef Cardijn een bepalende rol hebben gespeeld.

Met enkele korte biografieën en fotografische getuigenissen brengen we in deze Rausa een summier terugblik op onze sociale geschiedenis.

Dat we onze lezers daarnaast ook een mooi pakket interessante erfgoedweetjes presenteren, zal intussen niemand meer verbazen.

WE

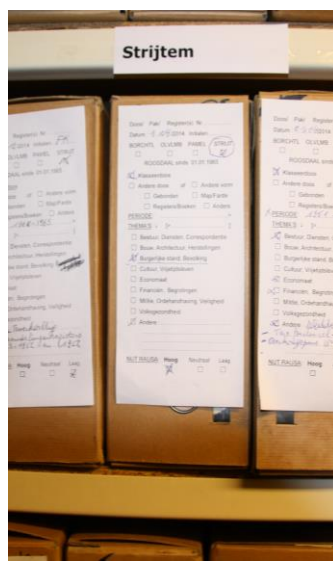

Constantin Meunier, 'de heldhaftige arbeid'

Eerste fase ordening gemeentelijk archief afgerond!

Op 7 februari beëindigde de vrijwilligersploeg van Erfgoed Rausa een eerste stap in de herwaardering van het Roosdaals archief. Ruim vier jaar zijn onze noeste vorsers al werkzaam in de catacomben van het gemeentehuis. In de aanvangsfase zochten Florent Kestens, Raymond Evenepoel, Jozef Van Langenhove (en regelmatig ook enkele andere dapperen) zich een weg doorheen een haast onoverzichtelijke en stofferige berg documenten en prularia. Onder het goedkeurend oog van gemeentesecretaris Hendrik Van Houtem werden massa's waardeloze drukwerken verwijderd en andere min of meer waardevolle documenten opgeborgen in archiefdozen, voorzien van een summiere inhoudsbeschrijving. Op 7 maart beginnen we aan de tweede fase: alle archiefdozen krijgen nu een verfijnde keuring, waarbij alle interessante documenten genoteerd worden in een digitaal klassement. Het is de bedoeling al deze gegevens in een derde fase onder te brengen in de gemeentelijke website.

1 april (geen grap): Open Deurdag (9 tot 12 uur) Oude-foto-moment

Onze maandelijkse opendeurdag staat dit keer in het teken van de oude foto. Uit onze rijke collectie hebben wij een verrassende selectie gemaakt die we non-stop projecteren op groot scherm. Tegelijk verwelkomen we iedereen die uit haar/zijn fotoverzameling een pakketje wil meebrengen om in te scannen. Wij hebben de nodige apparatuur om jouw zeldzame beelden digitaal op te slaan en zelfs te bewerken! Uiteraard is de toegang gratis en kan iedereen die een USB-pen meebrengt foto's uit onze collectie kopiëren.

Rausa in actie

Nacht van de geschiedenis
Erfgoed Rausa i.s.m. Davidsfonds Roosdaal
Anne Gies
over Anne Frank en Miep Gies

De Nacht van de Geschiedenis wordt opnieuw een niet te missen activiteit. **Anne Gies** brengt het aangrijpende relaas van Anne Frank vanuit het oogpunt van Miep Gies. Een originele en merkwaardige benadering!

Als je nog niet bent ingeschreven voor deze lezing, rep je dan naar telefoon of computer zodat we je op 21 maart een comfortabel zitje kunnen voorbehouden in de polyvalente zaal van GC Het Koetshuis.

De toegang is gratis!

Reserveren voor de Nacht van de Geschiedenis van 21 maart 2017 op rausa@skynet.be of bericht inspreken op 054 32 33 64

23 april Erfgoeddag!

De Roosdaalse Cultuurraad, de Fotografenvereniging Roosdaal en Erfgoed Rausa zetten een mooi project op rond het Woon- en zorgcentrum O.L.V., beter bekend als het 'rusthuis van Pamel'.

Op dit ogenblik wordt ijverig gewerkt aan een **brochure** waarin zorgbehoevenden en zorgverstrekkers geportretteerd worden. Deze bundel wordt gratis aangeboden op een **tentoonstelling** die tijdens de Erfgoeddag wordt opgesteld in de polyvalente zaal van het rusthuis. De bezoekers kunnen er genieten van de prachtige foto's en de geschiedenis van het rusthuis, maar we laten de bewoners en hulpverleners ook hun plezantste **anekdotes** vertellen. Tussendoor zal accordeonist **Pierre Van Droogenbroeck** een zalig stukje accordeonmuziek 'uit de tijd van toen' ten beste geven. Meer dan redenen genoeg om dit 'erfgoeddaggebeuren' te komen mee beleven.

Praktisch: **zondag 23 april** 2017, Woon- en zorgcentrum O.L.V., Gasthuisstraat in Pamel. De tentoonstelling loopt van 13 tot 18 uur, tussen 15 en 16 uur komen de vertellers hun 'klapke' doen en wordt er een vrolijk deuntje gespeeld. De toegang is **gratis!** Meer informatie op het gemeentehuis, Dienst Welzijn en Vrije Tijd of bij rausa@skynet.be.

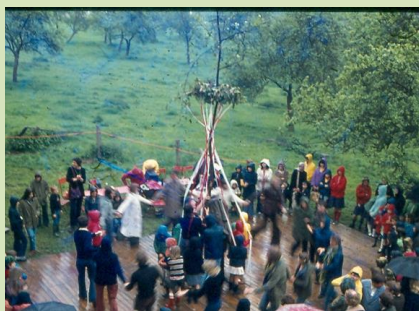
Foto: Norbert Verbestel, FVR

30 april 2017

Meiboomplanting van het Pajottenland

Nieuw leven voor een mooie traditie!

Op initiatief van Erfgoed Rausa en onder de vleugels van de Roosdaalse Jeugdraad en Cultuurraad, wordt opnieuw aangeknoopt met een eeuwenoud gebruik, waarmee in onze gemeente tussen 1952 en 2003 de intrede van de lente werd gevierd. Enkele medewerkers van toen hebben samen met flink wat enthousiaste jongeren de draad weer opgenomen. De basisidee blijft zoals vroeger: een blijde bijeenkomst waarin de verbondenheid met de natuur en de traditie de belangrijkste elementen zijn. We beginnen eraan op 30 april om 9.30u.

We maken een dauwwandeling van het domein van het Koetshuis naar de Grotenbos. Nadien worden op het terras van Pajot Begot meiliedereren gezongen, kransen gevlochten en is er gelegenheid om een stukje te eten. Na de middag zijn alle kloeke jonge dames en heren uitgenodigd om zich met elkaar te meten in behendigheid, kracht en doorzicht. Wie zich daarna als Meikoning of Meigravin mag laten kronen, zal op de eerste rij staan bij het planten van de meiboom.

Na het dansen van de rituele meidans en het verbranden van de winter, volgt een vrolijk meiboombal. Om 19 uur is de knappe jonge folkgroep Suskewiet te gast in Jeugdhuis de Splinter. Afspraak in en om de evenementenweide van GC Het Koetshuis, Strijtem.

De toegang is gratis. Er wordt ook samengewerkt met de Week van de Amateurkunsten en het Feest van de Folk.

Stadswandeling met Bert Vanderstichelen

Aalst, een evolutie van nederzetting tot stad

Ze lopen niet zo dik, de stadsgidsen die grondige kennis, historisch inzicht en artistieke ervaring kunnen combineren met een gepassioneerde vertelstijl en humor. Bert Vanderstichelen heeft het allemaal.

Wij konden deze uitzonderlijke gids strikken om met ons een boeiende ontdekkingstocht te doen door Aalst, gefocust op de boeiende ontstaansgeschiedenis, de middeleeuwen, de renaissance en de barok/rococo.

Gaandeweg komen we ook wel even Daens, Boon en Jan De lichte tegen. Toch ligt de klemtoon op de evolutie van de stad, waarin elke fase telkens ook in zijn ruimere context wordt geplaatst.

Foto: ©Rony Boonen

Praktisch:

Zaterdag 3 juni 2017. Wij komen samen aan het standbeeld van Dirk Martens (Grote Markt) om **13.50u.** De wandeling duurt 3 uur (einde 17u.). Maar... Aalst is een gezellige stad, we gaan zeker niet onmiddellijk naar huis! **Het aantal deelnemers is beperkt tot 20!** Deelname in de onkosten: € 5- Reserveer meteen: 054 32 33 64 of rausa@skynet.be.

Op 21 april 1987 had ik een lang gesprek met Rufin Van Schelvergem. In onze gemeente was hij een van de belangrijkste actoren in de sociale ontvoogding. Omdat ik wist dat zijn gezondheid achteruitging, wou ik zijn getuigenis nog optekenen. Het interview is nooit gepubliceerd geweest. Vandaag past het wonderwel in het thema van dit nummer.

Rufin woont sinds enkele jaren in de Tuinwijk. Met Trinette (Therèse Pillet) slijt hij er zijn levensherfst in een netjes onderhouden huisje, te midden van de mensen waar hij zijn hele leven voor geijverd heeft. Al meer dan vijf jaar lijdt hij aan allerlei kwalen. Hij begroet me met een vriendelijk "Da's normoul vé iemand va mouèn averdom é". Meteen is het duidelijk dat Rufin heel blij is dat hij nog eens met iemand een boompje kan opzetten over de politiek en over al die zaken waar hij zijn hele leven zo gepassioneerd mee bezig is geweest.

Rufin werd in 1904 geboren in Okegem, uit een Pamelse vader en een Okegemse moeder. Dat laatste kun je zeker horen aan zijn duidelijk Okegems accent.

Voor zijn eerste baan kan aan de slag bij Delhaize. Daar moet hij hard werken om een weekloon van 42 fr. mee naar huis te nemen. Iedere morgen is hij om 6 uur de deur uit en pas om 21 uur komt hij weer thuis. Zijn tweede job valt al een flink stuk beter uit: voor 'een schoon pree' verleent hij zijn diensten aan Nervia, de fabriek die langs de Okegemse kant van de Dender aan 500 werknemers werk biedt.

Wanneer hij 18 wordt, sluit hij zich aan bij de socialistische vakbond. Wanneer men bij Nervia de vakbond wil organiseren, stuit dat op heftige weerstand. Enkele stichters worden prompt aan de deur gezet! Tussendoor doet hij ook nog zijn legerdienst en Rufin voegt er fijntjes aan toe: "Zjust op de moment dat de socialisten den troep op 10 mondj emmen gebrocht!"

Rufin is 21 jaar wanneer hij (in 1925) trouwt met een meisje uit Pamel, Irma De Moortel. Datzelfde jaar doet hij bij Nervia de deur achter zich dicht.

Nervia, het fabriek aan de Denderboord

De jonge Van Schelvergem gaat bij de Spoorweg werken. Daar blijft hij tot hij in 1927 naar de koolmijnen trekt in Maurage. Daar daalt hij anderhalf jaar neer in de putten, samen met duizenden streekgenoten die dagelijks in dichte drommen op hun klompen naar het treinstation van Okegem komen afgezakt. Het beeld van de sjofele kerels die voor dag en dauw de lange rit aanvatten om dan in mensionwaardige omstandigheden te moeten slaven in de donkere diepte, omgeven door moordend stof en ongedierte, dat beeld is voor hem symbolisch. Er moet toch een weg zijn om deze arme drommels op een menselijker manier hun brood te laten verdienen...

Rufin kan het zware labeurwerk achter zich laten wanneer hij in de Brusselse Menenstraat in een messenfabriek zijn diensten mag aanbieden. Daar krijgt hij na een tijd zijn ontslag omdat hij aangesloten is bij de vakbond. Hij moet voor het eerst 'op den dop'. Gelukkig duurt dat maar een paar weken, want Rufin wordt in Denderleeuw aangenomen bij het syndicaat.

In 1932 vestigt hij zich met zijn gezin definitief op de Ledeborgse Hoogstraat. Tot 1940 zal Rufin Van Schelvergem bij de vakbond instaan voor de uitbetalingen in de hele streek. Zijn socialistisch ideaal is intussen open gebloeid, vooral onder invloed van de Aalsterse voorman Cesar Haelterman. Rufin kan zijn bewondering voor deze getalenteerde spreker niet verhehlen: *"Cesar was een formidabele kerel. Wanneer hij ergens een meeting kwam geven, dan begon hij te zingen tot wanneer de stemming er goed inzat. Pas dan begon hij te spreken"*.

Toen kwam mei 1940. Met de intrede van de oorlog valt letterlijk alles stil. Omdat Rufin lid was van de Burgerbescherming, wordt hij niet opgeroepen. Burgemeester De Schepper benoemt hem tot bode en belleman. Tijdens de oorlog bestond de functie van belleman erin om alle mededelingen kond te doen aan de bevolking. Rufin moest dus per fiets alle wijken van het dorp aandoen en op de belangrijkste plaatsen de mensen 'uit hun huis bellen', zodat hij kon zeggen wat hij zeggen moest.

We kunnen ons heel goed inbeelden dat hij de juiste man op de juiste functie was. Met zijn rijzige gestalte (in het dorp noemde iedereen hem trouwens 'de Langen') en zijn luide, zware stem, moet hij echt wel geïmponeerd hebben!

Er wachtte hem toen op het gemeentehuis nog een andere taak: samen met Amélie Covens was hij verantwoordelijk voor bepaalde uitbetalingen.

Na de oorlog hervindt Rufin al gauw zijn tweede adem. Hij wordt bediende bij de socialistische mutualiteit in Brussel, waar hij zal blijven tot hij in 1969 met pensioen gaat. Hij zal niet alleen zijn dagtaak in Brussel ter harte nemen, maar voelt zich ook groepen om in Pamel de belangen van de arbeider en de 'kleine man' ter harte te nemen. Ongeveer alles wat van ver of dichtbij met het socialisme te maken heeft in Pamel, heeft hij opgericht: het syndicaat, de mutualiteit én de partij. Bijna vanzelfsprekend wordt hij voorzitter van een sterke socialistische beweging. In verhouding heeft het socialisme hier nooit beter gedijd dan in die periode.

Wanneer je Rufin vraagt om namen te noemen antwoordt hij behoedzaam. Toch spreekt hij haast met ontroering over zijn trouwe kompanen uit die tijd: Nelen De Troyer, 'moeder' Maurice Straetmans, Karel Segers en Emiel Evenepoel (uit de Profetenstraat, die verder in dit nummer ook nog ter sprake komt). Een paar zaken zijn toch wel heel opvallend: bijna alle gedreven medewerkers komen uit de buurt van Hoogstraat, Profetenstraat en Kattem. Een tweede opvallende zaak is dat, ondanks het duidelijke succes van de beweging, er geen socialistische lijst deelneemt aan de gemeenteraadsverkiezingen.

Volgens 'kameraad' Van Schelvergem ligt de verklaring in het feit dat Burgemeester De Schepper heel graag gezien was bij 'de werkman'. *"Hij was de beste burgemeester die we ooit hebben gehad! Hij was in alles zijn tijd vooruit: sociale woningbouw, water-en elektriciteitsvoorzieningen, bestrating en ga zo maar door. Vooral zijn inzet tijdens de oorlog was groot"*.

Rufin vertelt dat De Schepper zowel met de Belgische overheid als met de Duitse bezetter onderhandelde op risico van zijn eigen leven.

Ook Secretaris De Beenhouwer wordt als een buitengewoon goed mens omschreven. Beide mannen hebben voor heel wat Pamelars het oorlogsleed effectief kunnen verzachten. Zo hebben zij op het einde van de oorlog voor de behoeftige mensen een tussenkomsst bedongen. In bijna geen enkele andere gemeente uit de omgeving was dit het geval.

Monkelend vertelt Rufin verder: *"De 24ste februari van 1942 was het paardenkeuring door de Duitsers. Ik moest de paarden voorleiden. De burgemeester had me de raad gegeven dat ik met de zweep op de onderkant van de poten moest kloppen, zodat het leek alsof zij een slechte gang hadden. Dat scheen nog te lukken ook, de Duitsers selecteerden maar één paard om mee te nemen. Dat bleek het paard van Tist van d'nieën (Baptist Van den Eede) te zijn die met de tranen in de ogen op de burgemeester toestapte en hem vroeg wat hij moest beginnen zonder zijn paard. Daarop stapte De Schepper naar het beest dat door een Duitse soldaat bij de teugel werd gehouden, pakte het beest bij zijn kop, draaide een paar keer met zijn lippen en zei: "Dieses Pferd hat eine Schweinesmoel, das kann keine Hafer fresen". En Tist had zijn paard terug."*

Uit nog een aantal verhalen kunnen we opmaken dat het heel goed klikte tussen de socialistische voorman en de burgemeester.

Misschien zitten we er dus niet naast met ons vermoeden dat De Schepper zijn goede vriend Rufin toch wel een beetje onder druk zette om met de gemeenteraadsverkiezingen van 1946 en 1952 niet met een lijst op te komen. Bovendien trok men allicht ook lessen uit het feit dat bij de verkiezing van 1952 De Dapper was opgekomen met een Christen-syndicale lijst. Dat was op een vernedering uitgedraaid, waardoor deze syndicalist teleurgesteld het politieke veld moest ruimen.

Het zou duren tot 1958 vooraleer de socialisten met een eigen lijst zouden deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Was het meer dan een toeval dat dit het jaar was waarop burgemeester De Schepper na een carrière van 37 jaar de sjerp doorgaf?

Bij die verkiezingen is het grootste vuur duidelijk al voorbij want enkel Rufin wordt verkozen en zetelt als enig oppositielid tegen de ploeg van de nieuwe burgemeester, dokter Albert Roosens.

Dat hij zich niet zomaar in het hoekje zou laten drummen, moest de nieuwe burgervader al heel gauw ondervinden. Rufin klaagde een onregelmatigheid aan waardoor eerste schepen Karel Van Cauwelaert in 1959 enkele maanden waarnemend burgemeester was. Wanneer ik wat dieper op de zaak wil ingaan, gaat Rufin er met een zeer diplomatisch boogje omheen. Hier is een oude, wijze man aan het woord die er niet op uit is oude koeien uit de gracht te halen.

Toch zou hij zijn oppositierol gewetensvol blijven volhouden. Het was tot dan toe in de Pamelse politiek niet gebruikelijk geweest dat gemeenteraadsleden systematisch de boekhouding, de verslagen en de wetten gingen uitpluizen. Rufin kon daarbij rekenen op zijn goed geheugen, op zijn onverschrokkenheid én op zijn talrijke relaties in de provincie en het parlement.

Naast zijn taak als gemeenteraadslid, ontwikkelde hij zich ook tot een echte sociale 'dienstbetoner'. Van maandagmorgen tot zondagavond stond men voor zijn deur voor alle mogelijke grote en kleine problemen.

Honderden dossiers voor pensioenen heeft hij in orde gebracht, hij kende overigens de hele wetgeving in dat verband uit het hoofd. *"Zo had ik eens een zekere Vanden Nest uit Borchtlombeek na veel moeite aan zijn pensioen én zijn achterstel geholpen. Die man is meer dan honderd jaar geworden en heeft dus toch een beetje dankzij mij heel lang van de pensioenkoek kunnen smullen".*

Paul Sonck, de kleinzoon van Rufin, vertelt mij over dat dienstbetoon een mooie anekdote. Als bode van het syndicaat trok Rufin elke zaterdag naar de aangesloten leden in Pamel, Strijtem, Ternat en Borchtlombeek. De mensen betaalden het verschuldigde bedrag en als bewijs kleefde Rufin dan zegeltjes in hun boekje, zette er een stempel op en pedaalde naar het volgende adres. Soms kwam hij echter uit op schrijnende toestanden en kon hij het niet over zijn hart krijgen die mensen nog te doen betalen. Thuis gekomen na zo'n lange rit, maakte hij zijn boekhouding nog in orde, geassisteerd door grootmoeder Irma. Wanneer het aantal zegeltjes dan niet klopte met het verschuldigde bedrag, was er telkens de reactie: *"Jamaar, ge hebt u weer laten doen hé!"*

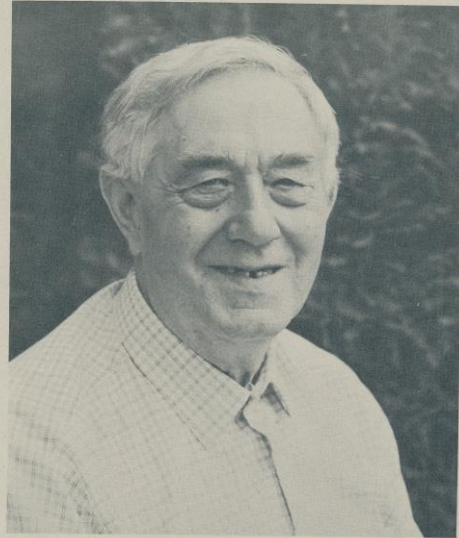
Een ander nobel doel waar Rufin zich de benen vanonder het lijf liep was het Gemeenschapsonderwijs. Toen de Rijksschool in Lennik van start ging, zaten er, dankzij de efficiënte werving van Rufin evenveel leerlingen van Pamel als van Lennik op de banken. Ondanks zijn engagement had hij beslist ook een pragmatische kant. Hij kon goed verdragen dat mensen een andere opinie hadden. Hij ging overigens ook naar elke begrafenis!

De fusie van 1964 heeft hij zeker niet toegejuicht. Hij had sterke vermoedens dat het hele proces diende om allerlei manipulaties mogelijk te maken. Zijn protest heeft de samsmelting niet kunnen verhinderen.

In 1969 ging Rufin dus op pensioen. Hij had de jonge garde van de partij opgeroepen om zijn werk voort te zetten. Zoals dat wel vaker gebeurt na een machtswissel, sputterde de motor een beetje en had het ongeduld van sommige nieuwe krachten voor wat wrevel gezorgd. Toch kon men hem overhalen om in 1982 nog op de lijst te staan voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Rufin VAN SCHELVERGEM

17de kandidaat SP 1

EEN MAN VAN HET VOLK

EEN MAN BIJ HET VOLK

In de aanloop naar de stembusgang wordt Rufin ziek en heeft hij tijd noch energie om campagne te voeren. Dat verklaart allicht waarom hij niet meer werd verkozen. Vanaf dan wordt het stil rond de charismatische volksfiguur. Nadat hij van het politieke toneel was verdwenen, kwam er sporadisch nog eens een jonge partijgenoot op bezoek. De laatste tijd voelde het voor hem echter aan alsof men helemaal was vergeten. Door zijn ziekte kon hij geen voet meer buiten zetten en was hij aangewezen op de goede wil van familie en enkele schaarse vrienden. Maar zijn geest bleef schrand en hij volgde de actualiteit in krant en tijdschriften. En dan, als in een alles omvattend plechtig besluit zei hij, terwijl hij met zijn grote doorgroefde oude hand een vuist legde op 'De Morgen' van die dag: "Er is niets zo gauw vergeten als de werken die je hebt gedaan".

Vijf weken later viel in onze bus het overlijdensbericht. Een icoon van de plaatselijke politiek was in stilte heen gegaan.

WE

Over Stinneke en Miel

Onze zoektocht naar informatie over de geschiedenis van de sociale beweging in onze contreien, verliep moeizaam. Geschreven of gedrukte documenten zijn nauwelijks beschikbaar. En toch had ik het wat te ver gezocht. Bij het opmaken van het artikel over Rufin Van Schelvergem, botste ik immers op de naam van een grootoom, Emile Evenepoel. De brave man kan ik jammer genoeg niet meer opzoeken, hij overleed in 1975.

Maar zijn oudste dochter, Justine (Stinneke) is wèl nog onder ons. Een eenvoudig telefoontje met dochter Anne Van Asbroeck en de afspraak was geregeld. Het werd een heel fijn gesprek, die zondagnamiddag in de Molenbeekse residentie Arcadia. En al bracht deze gezellige babbel niet meteen het ultieme antwoord op achtergronden van sociale ontvoogding in onze gemeente, het levensverhaal van Stinneke Evenepoel is op zich een zeer waardevolle kroniek over het leven tijdens de voorbije eeuw.

Op 12 maart zal het precies zesennegentig jaar geleden zijn dat Justine werd geboren op de Ledebergse Dries, in het huis met de 'trapkesop' (destijds duivenlokaal 'bij De Bast').

Zij was het eerste kindje van Marguerite De Saeger (van Poetj) en Emile Evenepoel (van Nelen van Sjales). Het was niet meteen de meest ideale periode om de wereld in te stappen. Het land likte zijn wonden na de Grote Oorlog. Miel was als schrijnwerker (net als zijn oudere broer Jan) in 1919 naar Menen getrokken om daar mee te werken aan de heropbouw van de verwoeste Westhoek. Hij was teruggekeerd en probeerde hier als stielman aan de bak te komen. Het waren dus geen gedroomde omstandigheden waarin het jonge gezin zich probeerde op te werken. Miel en Margriet zochten een goedkoper onderkomen en vonden een klein huurhuisje op de Profetenstraat. Justine graaft moeiteloos in haar fotografisch geheugen en beschrijft de omgeving tot in de kleinste details:

"Dat huizeke stond waar Pitje Moesj woonde. Daar tegenover was er een hoeve en daartegen leunde een klein huisje dat ze verhuurden aan mijn ouders. In 1924 is daar mijn zusje geboren, Louise. Wat er is misgelopen weet ik niet, er werd daar weinig over gesproken, maar het meisje is kort na de geboorte gestorven. En hoewel ik nog maar goed drie jaar was, zie ik dat beeld nog altijd duidelijk voor mij. Daar was een klein hofke voor het huis, met een messing naast en ik zie vader nog met dat kleine lijk-kistje op zijn schouder de straat op stappen. Ik weet dat moeder door de venster staarde en dat ik naast haar stond.

Vader is dan naar de pastoor van Pamel gegaan. Die zei: "Ge moet daar een mis laten voor doen". "Ik heb daarvoor geen geld" zei mijn vader. "Dan moogt ge gaan", antwoordde de pastoor. Sindsdien heeft mijn vader een grote aversie gekregen tegenover de pastoors."

Ons gesprek valt even stil. Wij beelden ons in hoe radeloos die jonge vader moet zijn geweest, hoe zwaar dat kistje met het lijk van zijn dochtertje toen moet gewogen hebben en hoe diep de harteloosheid van die zogenaamde 'herder' in zijn ziel heeft gesneden.

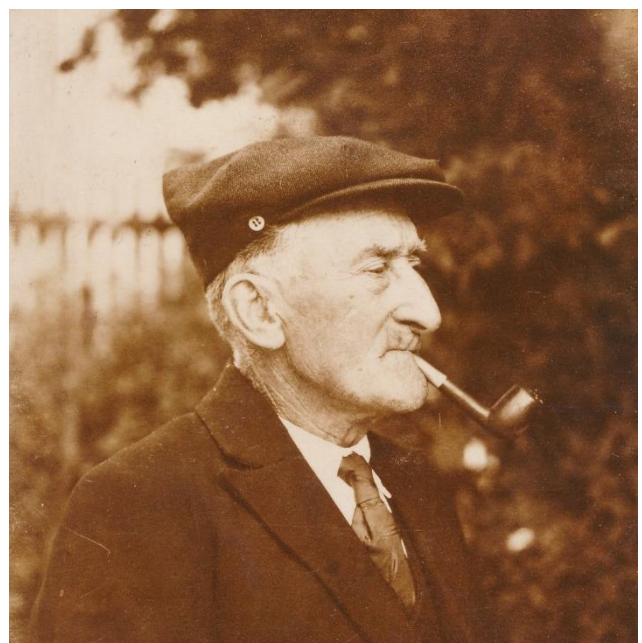

De jonge Emile Evenepoel

"Mijn ouders hebben later nog een dochtertje verloren. Toen woonden wij weer op de Dries. Tante Wis (Carola Ludovica Evenepoel) en nonkel Milleke Poetj (Emile De Saeger) hadden een groot huis gekocht op de Dries, de vroegere herberg 'De Kroon'. Dat was zo ruim dat zij op de verdieping twee kamers verhuurden aan nonkel Cyriel en twee aan mijn ouders. Ook aan die plaats heb ik nog duidelijke herinneringen. Het moet de winter van 1925 zijn geweest. Op Sint-Cecilia (22 november) had het zo hard gesneeuwd, als het nooit meer gesneeuwd heeft. Ik heb Frank De Boosere dat nog niet zo lang geleden horen vertellen. Bij Zjevis was het lokaal van de fanfare en daar waren ze muziek aan het maken ter ere van hun patroonheilige. Mijn moeder zei: "Ga maar eens kijken". Ik herinner me dat men een pad had geruimd en dat ik niet boven de sneeuw kon uitkijken en dat ik er lastig op was. Toen hadden mijn twee kozijns (Cornel van tante Wis en Cornel van nonkel Jan) gezegd: "We kinnen van a e potret mouken in de snieë". Ze namen me op bij handen en voeten en gooiden me in het dikke sneeuwtapijt. Ze haalden me er meteen weer uit en wezen naar de afdruk. "Zé, dat es na aë foto".

Mettertijd werd het lot hen toch wat milder gezind. Er werden nog twee gezonde dochtertjes geboren en de broers Emiel en Cyriel bouwden naast elkaar een woning op de Kattemstraat. Beiden hadden intussen ook sympathie opgebracht voor het socialisme. Bij hun ouders viel dat niet in goede aarde. Het gezin van Nelen van Sjales stond bekend als zeer katholiek. Hun herberg op de Profetenstraat was zeer populair bij alle deftige burgers van Ledeberg en Kattem. Het feit dat haar vader en oom overtuigde socialisten werden, verklaart Justine zo:

"Op een zekere moment was het grote crisis in het land. Vader had geen vast werk en het waren onzekere tijden. Rufin Van Schelvergem, een jonge militant, was toen op Kattem heel actief bezig met de socialistische ziekteverzekering. Mijn vader raakte met hem bevriend en kwam zo stilaan ook in de beweging terecht. Ik herinner me dat hij 's avonds regelmatig weg was naar een vergadering, maar waarheen, dat mochten wij niet weten. Ik zei al dat ze daar bij 'Sjales' niet mee opgezet waren. Maar toch veranderde het op een keer toch wel een beetje. Peter Nelen, was een verwoed pijproker. Hij had altijd een pijp in de mond. Zijn tand was helemaal uitgesleten op de plaats waar de pijp rustte. Op de plek waar de rook voorbij kwam, heeft hij kanker gekregen. In die tijd bestond er geen ziekteverzekering. De dokter zei dat hij zou moeten verzorgd worden in het ziekenhuis.

Zo een opname kostte uiteraard veel geld. Toen is 'de Langen' (Rufin Van Schelvergem) tussen gekomen. Die zei: "Luister, ge verzekert u bij mij, maar ge moet dan wel het lidgeld van de voorbije zes maand betalen, anders kan ik het niet regelen".

Zo heeft hij ervoor gezorgd dat peter Nelen naar Aalst kon gaan om zich te laten behandelen. Dat heeft wel niet veel geholpen, de kwaal zat al te diep. Maar ze waren zo wel over de streep getrokken en bleven dus (misschien een beetje lauw) lid van het socialistisch ziekenfonds.

Maar vader Miel en nonkel Cyriel waren toen al overtuigde socialisten! Was nonkel Cyriel misschien wat bedaarder, vader daarentegen was een vurige 'strijder'".

Het leven was in die tijd dus niet bepaald een pretje voor de ouders, maar ook de kinderen hadden het niet onder de markt. Justine vertelt hoe ze als klein meisje ook moest meehelpen op het veld en in het huishouden.

Veel perspectief op een gedegen opleiding was er ook niet. Voor bijna alle meisjes zat het schoolleven erop wanneer ze veertien jaar werden. Voor Justine had er allicht meer in gezeten. In de lagere school heeft ze zelfs een jaartje overgeslagen. Zo kwam ze terecht bij meisjes die een jaar ouder waren. Uit die groep van bijna negentig jaar

Justine en Victor, 1947

geleden somt ze er voor de vuist een reeks op: "Gusta Van Droogenbroeck, Angèle Matthys, Treesken De Saeger (mijn nicht)..."

Terwijl Justine druk aan het vertellen is, komt een vriendelijke Rwandese verzorgster even goeiedag zeggen. In vloeiend Frans doet Justine een praatje met de goedlachse dame. Wanneer ik haar hierover nadien complimenteer, zegt ze bescheiden:

"Ik denk dat ik een beetje aanleg heb voor taal. Wat ook meespeelt is dat ik, toen ik een jaar of tien was, naar Franse liedjes luisterde. Vader luisterde altijd naar radio Andorra, en ik heb veel van die liedjes geleerd omdat ik vond dat die mooie teksten hadden. Als ik dan later ging dienen, lagen daar ook overal Franse boeken en heb ik er daarvan ook zeer veel gelezen. Maar misschien is er nog een andere reden. Toen ik kind was, was het meisjespensionaat nog in bloei. En daar was o.a. Juffrouw Marie Lecoyer, die Franse les had gegeven en (tegen betaling) bijles gaf. Op donderdagmiddag hadden wij geen school en mijn moeder had gezegd dat ik dan Franse les moest gaan volgen bij juffrouw Marie. Dat kostte toen 1 frank per uur, twee uur per week. Ik denk dat ge dat op die jonge leeftijd beter opneemt en dat ik dus van haar die tongval heb meegekregen.

Maar toen ik goed veertien jaar was, was het gedaan met school en moest ik, zoals vele andere meisjes uit het Pajottenland, naar Brussel 'gaan dienen'. Zo was er een eter minder in het gezin, kwam er nog een centje binnen en was er de hoop dat de jongedames 'schoon manieren en hun Frans' leerden.

Ik werkte op verschillende plaatsen in Brussel. Meestal was dat als kinderoppas en om te helpen in het huishouden. Ik herinner me zo een gezin in de Rue Léon Delannoy en later de familie Vanderlinden in de Rue du Grand Hospice. Zowel mijnheer als mevrouw waren Franstalig. Ik moest me bezig houden met de kinderen terwijl zij bezig waren met hun zaak. Toen ze een winkel openden op Karreveld ben ik nog mee verhuisd. Het was onder de oorlog, ik denk 1943, toen een vriendin uit Meerbeke (die werkte in een mooie villa in Ukkel) me zei dat die mensen nog iemand vroegen.

Ik bood me aan bij de familie Randaxhe, Avenue de la Sapinière, nr. 40. Dat was uiteraard allemaal in het Frans te doen. Madame had 'het aan haar longen' en ik moest haar verzorgen. Ik ben dus ook nog een beetje 'infirmière' geweest. Op het einde van de oorlog zijn ze nog verhuisd naar een appartement in de Regentlaan in Brussel. Ik ben daar toen ook apart gaan wonen in een appartement in de Marnixlaan. Ik ben bij die mensen gebleven tot ze gestorven zijn.

In de weekends ging ik altijd naar Pamel. Vóór mijn achttiende mocht ik eigenlijk nog nergens heen, maar we spraken toen af met de nichten die naast ons woonden op de Hoogstraat en we reden dan een eind in de tegengestelde richting, zodat de ouders niet in de gaten kregen dat we eigenlijk hadden afgesproken met andere meisjes ... en jongens. Ik herinner me nog mooie momenten toen we in de zaal van Pever ('Het Vlaams Huis') met Frem van Champetters op de muziek van Tino Rossi onze eerste danspases waagden.

Maar er hing ook een grote schaduw over onze jeugd: ik was 19 toen de oorlog uitbrak. Heel wat van mijn goede vrienden zijn daar erg door getekend, enkele zijn er in gebleven: André Van 'Vanneken' (De Neef) en Jefken De Wever, allebei gesneuveld tijdens de eerste dagen van de oorlog.

Vader Emile en zijn jongste dochter, Georgette, voor hun huis aan de Kattestraat.

Zij waren ook bij het groepje dat altijd plezier kwam maken in het café van peter Nelen, samen met de broeders Renders. Plots worden die daar weggerukt. Dat zijn dingen die bijblijven”.

Na de onzalige oorlogsperiode zou alles zich langzaam weer op gang trekken. Ook het leven van Justine nam een belangrijke wending: in 1947 trouwde ze met Victor Van Asbroeck, een jongeman uit de buurt. Zij verhuisden naar Sint-Joost-ten-Node. Zij kregen een dochter Anne. Met haar schrijven we straks nog een onverwacht vervolg op onze sociale zoektocht.

Toen Victor en Justine op pensioen gingen, hadden zij zich op de Zavelstraat een knus huisje als buitenverblijf ingericht. Soms zaten ze meer op de Zavel dan in Brussel. Justine maakte zich hier ook verdienstelijk bij de Ledebergse bond van gepensioneerden, waar zij regelmatig daguitstappen organiseerde. Toen Victor overleed in 1990 en haar zicht sterk begon achteruit te gaan, moest ze noodgedwongen een punt zetten achter deze boeiende bezigheid. Langzaam aan verloor ze haar zicht volledig.

Justine rust nu uit van een lang en welgevuld leven in het Molenbeekse rusthuis. Ze geniet intens van bezoek van familie en vrienden. Het is onwaarschijnlijk hoe goed haar geheugen nog functioneert. Zo geeft ze een haarfijne beschrijving van het estaminet van peter Nelen. Haast meter na meter, plaats na plaats, roept zij het hele huis en de gezellige gelagzaal weer tot leven. Je zag bij wijze van spreken de bolders en kaarters hun lambiek degusteren en discussiëren over de oogst van de peren en pruimen die in de tuin achter de bollenbaan stonden te rijpen.

Bij het afscheid geeft ze me nog mijmerend mee:

“Ik weet dat ik over dingen spreek waar de mensen van nu zich geen idee meer kunnen over vormen. Er is zoveel veranderd. Ik heb veel meegemaakt, mooie dingen en moeilijke periodes. Ik heb het allemaal kunnen overwinnen. En ik leef nog altijd. Soms vraag ik me af waarom ...”

*Anne
Van Asbroeck en
haar moeder
Stinneke Evenepoel*

Een Pamelse minister?

Een mens moet voorzichtig zijn met wenkende koppen boven artikels. En toch is deze titel niet helemaal misplaatst! Met Anne Van Asbroeck, de dochter van Justine Evenepoel (geboren op de Ledebergse Dries) en Victor Van Asbroeck (geboren op de Zavel), hadden we van 1995 tot 1997 inderdaad een Vlaamse minister, die jarenlang al haar schoolvakanties doorbracht op de Zavel en bij de slager op de Hoogstraat begroet werd als 'Anne van Toorn van Pitjn Ankor'.

Grootvader Miel Evenepoel heeft het jammer genoeg niet mogen meemaken. Geen van zijn kinderen had blijkbaar de rode genen meegekregen. Ook in het gezin van zijn dochter Justine en haar echtgenoot Victor werd er nauwelijks over politiek gerept. En dan vindt zijn kleindochter toevallig een baan bij het ACOD in Brussel, raakt geboeid door de werking, wordt om haar inzet en bedachtzaamheid steeds meer gewaardeerd en wordt dan heel onverwacht opgeroepen om in de Vlaamse regering Van den Brande de post van Gelijke Kansen en Brusselse Aangelegenheden op zich te nemen. De Morgen brengt het nieuws op 20 juni 1995. Van de andere excellenties wordt naast hun curriculum een foto afgedrukt, terwijl ze bij de voorstelling van Anne een beetje oneerbiedig een groot vraagteken plaatsen. De twijfel wordt snel weggenomen en uit de krantenknipsels die we bewaarden uit die periode, blijkt dat Minister Van Asbroeck op een zeer pragmatische, bijna discrete manier haar stempel wist te drukken.

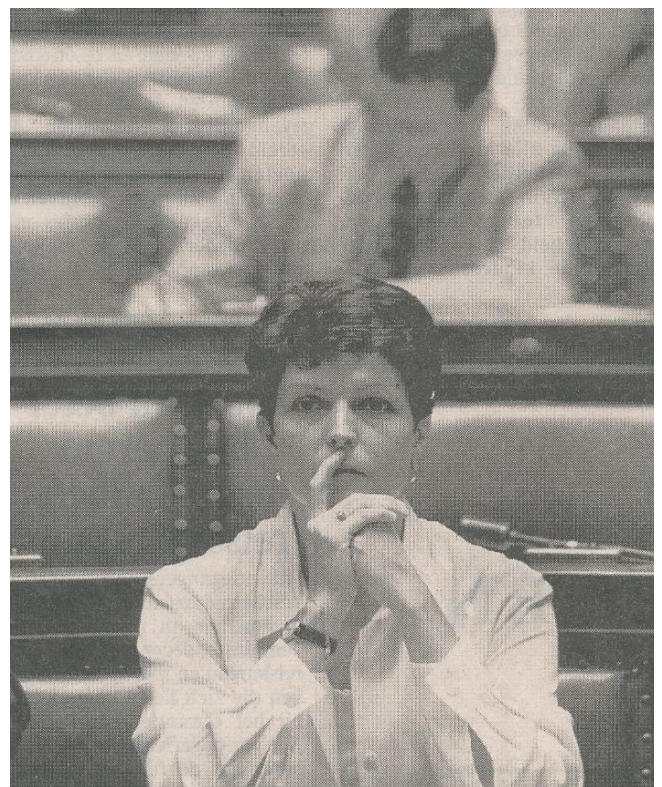

Foto: Dieter Teleman

Na haar ministerschap was Anne nog sp.a-volksvertegenwoordiger en gemeenteraadslid in Oudergem. Vandaag is ze bestuursdirecteur in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

Al die ronkende functies hebben haar echter niet doen zweven. Het gesprek dat we met haar en haar moeder hadden was bijzonder hartelijk en gemoedelijk. Zij spreekt met veel warmte over de familie en de mensen van Pamel. Wat Anne zich van grootvader Miel vooral herinnert was o.a. dat hij een fervent lezer was van 'de Vooruit'.

"Er mocht geen andere krant binnenkomen. Wat daarin stond dat was de waarheid. Wat mij ook is bijgebleven, is zijn merkwaardige reactie op de landing van Apollo 11 op de maan in 1969.

Hij beweerde dat het gewoon propaganda was van de Amerikanen om de Russen kwaad te maken. Mochten de Russen geland zijn, hij zou het allicht wél hebben geloofd".

Anne's nicht, Carine De Leeuw (dochter van Miel's jongste dochter Georgette, waar Miel inwoonde) bevestigt dat hun grootvader 'een echte' socialist was, met een paar staaltjes van zijn rechtlijnigheid. Toen zij een hondje kreeg, raadde haar peter haar aan om hem 'Fidel' te noemen en toen ze hem haar eerste lief voorstelde zei hij "t Ziet er een goede uit want hij lijkt op Che Guevara".

WE

(Niet meer zo) vers van de pers

Wie het over de sociale strijd in deze regio heeft, kan niet om de Aalsterse gebroeders Daens heen, de gezichten van het daensisme waaruit in 1893 in Okegem de Christine Volkspartij werd opgericht. De partij zocht maar vond geen toenadering tot de conservatieve Katholieke Partij, met onder meer Charles Woeste in de rangen.

Bijna automatisch brengt dit ook het relaas van de op 6 april 1902 geplande toespraak van priester Adolf Daens in Strijtem weer voor de geest. Deze werd immers – dixit Daens – verhinderd door pastoor Cuylits die, de kerkelijke instructies volgend, vanop zijn preekstoel de Strijtemse inwoners had opgeroepen de meeting van Daens te verstoren.

Op de website Roosdaal van A tot Z, publiceerde Hubert De Bolle onder de rubriek 'Roosdaal in de marge – 06-04-1902 Priester Daens te Strijtem' een open brief van priester Daens aan de Strijtemse pastoor. In de brief doet Adolf Daens zijn relaas van die dag, en veegt hij pastoor Cuylits – die eerder nochtans met Daens sympathiseerde maar later een ander gedachtengoed uitdroeg - de mantel uit. De redactie van De Denderbode ontging dit niet, en de krant nam het in de weken na het incident meermaals op voor de Strijtemse zielenherder. Zo verschijnt op

zondag 20 april 1902 in De Denderbode een reactie op de open brief van Daens, die een lafhartig verklikker wordt genoemd. Vooral de openlijke bedreigingen aan het adres van pastoor Cuylits die Daens in zijn open brief neerpent, worden zwaar op de korrel genomen.

Onze zeeldraaier die in 1895 het Algemeen Stemrecht afkeurde en er niet van weten wilde, is een meeting gaan geven naar Strythem en is er door het volk niet goed ontvangen. Het volk zegde zoo: Wat mogen wij van een hansworst verwachten die over pas zeven jaar "alleman een stem" verwierp en thans met socios en geuzen samenloopt om het te bekomen? Wat goeds kan hij wel verkoopen die het wettig gezag zijner onmiddellijke overheid miskennend ook het vermanend woord des Pauzen in de wind slaat. De Paus roept immers: Vereeniging tegen de socialisten, en priester Daens loopt met de socios mee en keurt zelfs hunne laffe aanslagen op personen en eigendommen goed.

De krant vreest dat Daens wraak zal willen nemen, en ziet in de pastoor van Strythem het zeer waarschijnlijke doelwit, gezien de bedreiging die Daens in zijn open brief uit:

"Te Brussel zal zijn portret bekend gemaakt worden en hij zal er betaald worden met de munt welke hij te Strythem gebruikt heeft." Wat betekenen die woorden? Eenvoudig dees, dunkt me: "ik zal het adres van den E.H. Pastoor bekend maken te Brussel, 't is te zeggen aan de brave socios die van uit de huizen met revolvers schieten of met dynamiet werpen, bijvoorbeeld op de nationale bank. Mijne vrienden en bondgenooten zullen er voor zorgen dat de man beloond worde om mij belet te hebben te spreken!" Moest er in dees ongelukkige dagen iets gebeuren, het gerecht zou in die woorden wel eene wenk kunnen vinden om eene verantwoordelijkheid vast te stellen. Volgens mijne meening bevatten zij eene bedreiging, en als de woorden eene betekenis hebben dan zou ons gedacht liever onze vrees wel kunnen gegrond zijn.

Op 4 mei gaat de krant hier verder op door. Het stelt aan pastoor Cuylits een zeer uitgebreid antwoord voor op de open brief van Daens. Enkele passages:

Brabanders! Leest en overweegt! Strythem. – Indien ik de E.H. Pastoor van Strythem ware, ziehier wat mijne antwoord zou zijn op de aanvallen die de lekkere August-Adolf Daens, weggelopen of afgevallen jesuïet en afgestrafte priester tegen mij heeft gericht:

"Gij zijt dus niet tevreden over de manier waarop de oude en jeugdige kwezels van Strythem u onthaald hebben en uw aftocht was geen zegetocht zoals gij het uwe goedwillige lezers tracht wijs te maken. 't Is waarlijk spijtig. (...)

Zij hebben gepeisd, die brave mensen van Strythem, dat gij een van die wolven waart en daarom hebben zij geroepen: "de wolf! De wolf!". Hadden zij ongelijk? Dat ieder rechtschapen man oordele. (...)

Gij verwijt mij ten 2den u vroeger geholpen te hebben in den strijd te Aalst. Dat is waar, ik heb eertijds heel goed gekend en veel geholpen eenen zekeren priester Daens, die mij wel wat dankbaarheid verschuldigd is. Het spijt mij niet zulks goeds gedaan te hebben, omdat ik toen geloofde in de eenvoudigheid mijns harten dat het een braaf man

was die onrechtveerdig werd vervolgd en gelasterd. (...). Ik geloofde toen dat die volksredenaar een goede soldaat van Jezus Christus zoude geweest zijn in den strijd voor 't welzijn van 't werkvolk en daarom heb ik hem ondersteund door mijne beurs en den invloed van mijne vrienden, om hem het priesterkleed ongeschonden te bewaren. In dezen strijd heb ik veel geleden en eene pastorij in een klein dorp, verloren in 't hopland, was mijne belooning.

Weinig verrassend na deze tirade, maar een week later, op 10 mei, komt De Denderbode met het nieuws dat E.H. Cuylits via de rechter de publicatie van een recht van antwoord op de open brief van Daens wil afdwingen.

Het schijnt dat de heer Adolf Daens niet tevreden is geweest over de wijze waarop men hem te Strythem heeft ontvangen bij de laatste meeting waar hij aan onze brave boeren appels voor citroenen wilde verkopen. (...). Of men nu gelooven moet wat in de gazet van Daens wordt geschreven? Men is er wel mee. Uit de beste bron heb ik vernomen dat Z.E.H. Pastoor van Strythem, die daarin beledigd werd, gedwongen is dit blad voor de rechtbank te dagen om het te dwingen het antwoord op de aanvallen die het deed, op te nemen en aldus zijne lichtgeloovige lezers wat beter in te lichten.

De werkstaking

De daensistische Christene Volkspartij was in die tijd niet de enige die een alternatief probeerde te bieden voor de Katholieke Partij die al jaren aan de macht was. In 1885 was de Belgische Werkliedenpartij al opgericht, dé start van de georganiseerde Belgische arbeidersbeweging. Het leidde ook tot de introductie van het concept 'staking', het ultieme drukkingsmiddel dat ondertussen wijd en zijd bekend is. Een jaar later was er immers al de eerste algemene staking (al stond de BWP hier nog langs de zijlijn). Na de verkiezingen van 1912 was het duidelijk dat de BWP het algemeen enkelvoudig stemrecht nodig had om ooit te kunnen hopen op een verkiezingsoverwinning. De katholieke meerderheid wees een grondwetsherziening echter af, en op 14 april 1913 brak een algemene staking uit. *

(* Bron: De Standaard, 20/12/2011)

Naar schatting 370.000 arbeiders legden het werk neer. Na overleg en enkele toegevingen door de regering (de oprichting van een onderzoekscommissie voor het kiesprobleem) werd de staking op 24 april 1913 opgeheven, maar het zou door de Eerste Wereldoorlog nog tot 1919 duren alvorens het algemeen enkelvoudig stemrecht ingevoerd werd. Deze staking kwam uiteraard uitgebreid aan bod in de kranten. De Volksstem van 16 april 1913 brengt zelfs heel summier nieuws uit Pamel.

De Werkstaking (...)

Te Pamel - Hier in het ronde zijn een honderdtal mijnwerkers die niet dierven gaan werken uit vrees van mishandeld te wor-

den. De Brusselwerkers zijn vertrokken zoals naar gewoonte.

Het moge duidelijk zijn dat deze krant de staking niet genegen was, gezien de aandacht vooral naar de werkwillige arbeiders gaat. Om die werkwillige arbeiders tot steun te zijn, vermeldt de krant ook nog dat in Aalst de burgerwachten paraat staan om de orde te bewaren en in Gent alle samenscholingen verboden zijn 'omdat zij altijd voor gevolg hebben de werklieden die aan 't werk willen blijven, te beletten rustig in of uit de fabriek te gaan'. Tot besluit stelt de krant: 'Aldus zagen de werklieden dat zij waarlijk beschermd worden.'

Bart Caulier

Klap van hier

In 't swieët des ounskansj.

Het is een uitzonderlijk prachtige woensdagmiddag in september, de zon staat hoog, er is geen zuchtje wind, de kinderen spelen buiten in het lommer en de ouderen houden zich binnen op doktersadvies. Maar Gavrie van Mongsken Pétj heeft daar allemaal geen oor naar want hij gaat met zijn zoon Modest (van Gavrie van Mongsken Pétj) de aardappelen rooien.

Modest komt thuis van school

Modest: "Moe, é je a gezien wat e skoeën weer booët'n?! De zonne skantj gelèk da ze nog noeët nie eit geskeen'n, de vogelkes zingen gelèk as noeët terveer'n en 't wouter in de vouèver stout te winken."

Voor dat moeder nog een woord kan zeggen komt vader Gavrie er tussen...

Gavrie: "Skoeën weer booët'n? De vogelkjes zingen? 't Wouter stout te winken! En gouè gotj mé a looë gat in 't wouter liggen vandoug? Wa paasde gouè wel!"

Modest: "Mo allei va, a zoeë e skoeën weer! En 't es goensjdagachternoen! 't Ei mo ieëne kieë skool geweest vandoug."

Gavrie: "Ieëne kieë, twieë kieë of doezjend kieë skool, da kan mè gieënen bal skill'n. Doetj a slechte broek mo oun en pakt de krouwougen. We gon de patatt'n ooëtdoen."

Modest: "Mo allei va... Alle kinjer'n zèn booët'n on 't speeln en ik moen patat'n ooët doen! Da is toch nie ieërlèk!"

Gavrie: "Mé ieërlèk te zijn in 't leiven komde ni vei joengen. Verooët, pakt a bott'n en we zèn weg!"

Modest probeert zich in alle bochten te wringen om de slavenarbeid te ontlopen.

Modest: "Mo va, wel'n emmen veel ooës-

werk. De mieëster eit gezeid dammen de taufels van vermenigvuldigink tegen meir'n grat van booëten moeten kinn'n."

Gavrie: "De mieëster eit gezeid, de mieëster eit gezeid..., de mieëster zeit zoeëveel! È eit mè oeëk gezeid da ge gouè e slim manneken zètj, totdat 'k aën billeteng zag. De slimmegèt droop eraf. D'er is genieëne loeëdgieter da zoeëveel booëzen op e jour leit as da ge gouè op a rapport stoun étj. Verooët den of in."

Modest: "Mau va, 't is zoeë werm. Ik gon ne zanneslag krouègen!"

Gavrie: "Beiter ne slag van de zonne as ne slag van mèn and! Verooët! Vergètj niet da 't er in den bouèbel staut: "In 't zweet des aanskijns zult gij brood eten!"

Modest: "Mo, va 't is gieën broeëd, 't zèn patatt'n! En Onze Lieven Ieër eit toch oeëk gezeid da ge altèdoun ne kieë moetj rest'n?"

Gavrie: "Booët'n, of ik geef a een patat! Tein zi je kinnen rest'n"

Modest gaat gedwee mee met vader Gavrie naar de tuin. Eindeloos leek dat aardappelveld. Voor kinderogen leken het hectaren en nog eens hectaren...

Gavrie: "'k Za 'k ik de patatt'n ooëtkappen, gouè ropt ze op, ge vrouèft er de jeir af, ge doetj ze in de manne, tein in de patattenzak en tein op de krouwougen. Verstoun?"

Modest: "Ja va... En as de zak vol es magge'k tein gon speel'n?"

Gavrie: "Gon speel'n? Ziede gouè mouè speel'n? Werken moe je doen!"

Modest: "Mo va, ik begin al te zwieët'n!"

Gavrie: "Looë zwieët is rap gerieëd! Echt zwieët krouègde van te werken! En nie al lieën de dikke patatt'n oproupen, de klein zèn evenveel weit as de dikke. De vèrkes eet'n dè geir'n, en vé pellepetatt'n meegde oëk gieën dikke patatt'n emmen."

Modest voelt zich gevangen. Wat had hij toch zo graag in de vijver achter 't bos gaan zwemmen, samen met al zijn vrienden. Hij hoort ze in de verte gieren van plezier. Maar er zat niets anders op dan patatten te rapen en nog maar eens patatten te rapen.

Een eerste kruiwagen raakt vol en Modest kan naar huis de vracht uitladen. Hoe kan hij in godsnaam van deze slavenarbeid verlost worden? Staken? Betogen? Rebelleren? Geen van allen, hij is nog veel te jong daarvoor en zich laten syndikeren zal ook niet gaan. Geen enkele vakbond gaat hem willen inschrijven. Terwijl Modest naar huis stapt met de kruiwagen vol patatten, krijgt hij een ingeving.

Eeuwige rust voor de penselen van Gust

Op 5 maart is August Borloo overleden. Net twee jaar geleden was deze vriendelijke dorpsgenoot nog te gast bij Rausa, met een gesmaakte tentoonstelling van zijn schilderijen. Hoewel hij lang in het Brusselse heeft gewoond, bleef hij zeer verknocht aan 'zijn' Ledeberg. Met hem verliezen we opnieuw een creatieve en intelligente geest.

Was het een licht dat plots boven hem verscheen, of is hij dan toch zo'n slim manneke zoals de meester beweert, of is hij gewoon geniaal? We laten dat in het midden maar Modest komt zonder kruiwagen terug bij Gavrie...

Modest: "Va , na emme 'k ik e wa vé g'at! Op 't strout louè nen beroest'n nougel en ik paas da'k do in gereeën èm. Den band stout grat plat. È es azoe plat as een vouèg. D'er zitj mieër loecht in mèn dèrmen as in dèn-nen platten band."

Gavrie: "Miljaarde, miljaarde, kind'je gouè nie zien wou da ge ratj! Zoeë veel plosj der nevest en gouè ratj do in! Da za oëk nie esprès zijn zeker!"

Modest: "Mo nieë va, ik kost ek ik da nie zien, want dè patatt'n lougen veel 't hoeëg gestoupeld. 't Ieëningste da'k kost zien was de loecht."

Gavrie somt nog een half uur lang vloeken en verwensingen op die in een respectabele dialectstudie als deze niet te publiceren zijn. Hij verwenst alle verroeste nagels en platte kruiwagenbanden en voelt zich verplicht de arbeid te staken om dépanneur van platte kruiwagenbanden te gaan spelen.

Modest: "En na va...?"

Gavrie: "Ooët mèn oëgen, makt da ge weg zètj!"

En Modest was weg, neen geen tafels van vermenigvuldiging gaan leren, maar in de vijver achter het bos hoorde je in koor: "Modest is daar!" en even later, een grote ... plons.

Marc Muylaert

Nieuwe publicatie:

In het nummer voor de Open Monumentendag (Rausa 6 2016), kondigden we al aan dat Luc Van Liedekerke een publicatie zou uitbrengen over 175 jaar Zusters Franciscanessen. Op zondag 14 mei (16 uur) is het zover! Meer over de plechtige voorstelling in de kloosterkapel verneem je in de volgende editie van Rausa

Over labeuren gesproken... In 1923 kon men voor de aanleg van een nieuwe trambedding geen gebruik maken van bulldozers die met de kracht van 300 paarden op enkele uren een helling aanleggen waar de 70 kloeke, uit de kluiten gewassen kerels van de foto hieronder, enkele weken voor nodig hadden. En dan hebben we het nog niet over de barre weersomstandigheden waarin deze mannen hun traject moesten banen. Wij vonden deze foto in het archief van de familie Van Droogenbroeck (Keer). Hij werd genomen op 3 maart 1923, ergens op een werf in Brussel. In deze ploeg waren ook twee Pamelaars actief. Bijna uiterst rechts staan Petrus (Pitj'n) Van Droogenbroeck en zijn zoon Frans (Sooiken).

Petrus (1877-1965) woonde op de Keer. Hij was gehuwd met Maria Servranckx (Marie Lat). Hij was zelfstandig kasseier en trok dus elke mor-

gen met de fiets naar zijn werf. Soms was hij een paar uur onderweg. Het kon gebeuren dat de weersomstandigheden het niet toelieten om te werken en dan kon hij de hele weg terugfietsen zonder één cent te hebben verdiend. Zijn zoon trok als jong kereltje mee met zijn vader. Rond zijn veertigste kon hij in Molenbeek aan de slag 'bij de tram'. Wanneer er asfalt wordt gegoten tussen de sporen, mag Sooiken zijn houwiel opbergen en promoveert hij tot opzichter. Zijn zoon Leon vertelde ons dat Sooike Lat in Brussel ook kennis maakte met zijn dorpsgenoot Rufin Van Schelvergem en hoewel zij goed overeenkwamen is onze minzame kasseier toch niet ingegaan op het voorstel van de socialistische voorman om bij de verkiezingen van 1958 op zijn lijst te gaan staan.

Sooiken heeft aan het zware werk niet echt lichamelijk letsel over gehouden, maar hij raadde zijn zonen toch aan een stiel te kiezen waarbij ze konden binnenshuis werken. Zij werden alle drie kleermaker...

